



Završna reč predsednika Tita

Pretvorimo naše riječi u djela

Drugarice i drugovi, delegati,

Dozvolite mi, na kraju, da izrazim najdublju zahvalnost, u ime novoizabranog Centralnog komiteta i u svoje lično ime, na jedno-dušnom povjerenju koje ste nam ukazali. Za sve nas to je velika obaveza da dosljedno i neumorno izvršavamo odluke koje smo ovdje usvojili.

Ja sam pratio rad Kongresa koliko mi je to najviše bilo moguće. Prisustvovao sam i sjednicama komisija, iako ne svih. Mogu da kažem da je ovo bio zaista plodan radni dogovor jugoslovenskih komunista. Duboko sam uvjeren da će 11. kongres imati ogroman značaj za dalji razvitak naše socijalističke i samoupravne zajednice. I to prije svega zbog toga što se na njemu još jednom u ogromnoj mjeri potvrdilo naše jedinstvo u gledanjima na ključna pitanja daljeg razvitka naše zemlje i Saveza komunista Jugoslavije. Prema tome, potvrdilo se i jedinstvo naših naroda koji u Savez komunista imaju duboko povjerenje.

Na osnovi široke i svestrane diskusije, sumirajući postignute rezultate, mi smo se mogli uvjeriti da je mnogo postignuto između dva kongresa u svakom pogledu. Ali, postigli bismo još više da smo na vrijeme sagledavali razne subjektivne slabosti kojih nije bilo malo. Zato ubuduće te slabosti moramo energičnije suzbijati.

Postignuto je mnogo u materijalnom i društvenom razvoju zemlje, u razvijanju i produbljivanju samoupravljanja, učvršćivanju bratstva i jedinstva i stvarnom obogaćivanju ravnopravnosti naroda i narodnosti, u postizanju sve veće idejne kohezije i političke stabilnosti društva, u jačanju međunarodnog ugleda i položaja naše zemlje. Događivan je i još više učvršćen naš sistem opštenarodne

odbrane i društvene samozaštite. Kroz neprestane akcije na svim ovim pravcima, Savez komunista je i sam dalje jačao i postajao sve sposobniji za vršenje svoje revolucionarne uloge.

U isto vrijeme, jačala je dalje svijest da naši narodi i narodnosti upravo u ovakvoj socijalističkoj samoupravnoj zajednici, mogu najpotpunije izraziti i zadovoljiti i svoja prava i svoje interese. Može se reći da je ta svijest uhvatila duboke korijene i postala, u onom poznatom marksističkom smislu riječi — materijalna snaga. Danas i oni naši ljudi koji, možda, i nisu u stanju da u potpunosti prate naš dinamičan razvitak i značaj svih promjena u društvu, kažu jednostavno — neka samo bude ovako kako je sada. A ne samo da će ostati ovako, nego će biti sve bolje. I mora da bude sve bolje.

Želim, ipak, drugarice i drugovi, da naglasim da mi, kao revolucionari i komunisti, nikada ne smijemo zapadati u samozadovoljstvo. Rezultati moraju uvijek služiti i kao podsticaj za dalje napore. Naša aktivnost mora stalno rasti, jer bi ne samo njeno slabljenje, nego i stagniranje ugrožavalo ono što smo već postigli. Uostalom, na ovom Kongresu nije se govorilo samo o uspjesima. Dosta je riječi bilo i o nedostacima i greškama koje su činjene i koje mi energično moramo otklanjati.

Sada sa svih riječi koje smo ovdje izgovorili moramo preći na djela. Mi smo usvojili dobre i jasne odluke o putevima daljeg razvoja naše zemlje i daljeg jačanja Saveza komunista Jugoslavije. Sada je osnovno da svi zajedno i svaki pojedinačno organizovano pristupimo njihovoj realizaciji. Sa tim ne smijemo čekati, kao što nam se dešavalo u prošlosti, pa i jedno vrijeme poslije 10. kongresa, već treba prionuti na posao takoreći od danas. I treba još više ići u mase, među naše ljudi koji u Savezu komunista vide svoju organizaciju sposobnu da rješava i najteže probleme. Ja sam uvijek isticao da je kabinetsko rukovođenje veoma štetno. U današnjim uslovima ono je i neodrživo.

Mi smo i na ovome Kongresu izvršili određene statutarne promjene u organizaciji i načinu rada Saveza komunista. Praksa će, razumije se, najbolje pokazati u kojoj će to mjeri odgovarati vremenu i uslovima u kojima djelujemo. No, mi nikada nismo robovali određenim formama i mijenjali smo ih uvijek kada je to život zahtijevao.

Nama predstoje ozbiljni zadaci, naročito u oblasti privrede, i pogotovo zbog toga što nismo izvršili sve ono što smo pred sebe postavili na Desetom kongresu. Privreda je jedna od ključnih oblasti i ja vam to svima stavljam na srce. Tu još uvijek ima dosta slabosti,

ali sam uvjeren da će Jedanaesti kongres biti veliki podsticaj za brže razvijanje naše privrede i izbjegavanje raznih propusta. Ja sam o tim problemima i zadacima dosta rekao i u svom referatu i ne bih to sada ponavljao. Ali moramo mobilisati sve snage da otklonimo slabosti koje nisu objektivne prirode.

Moramo, na primjer, preduzeti sve mjere da ne dođe do eskalacije inflacije, do neopravdanog povećanja cijena, jer to pogađa standard naših radnih ljudi i neposredno se odražava na opću političku situaciju. Moramo se držati dogovorenih odluka u pogledu investiranja i svođenja — i lične i zajedničke, i opće potrošnje u granice naših mogućnosti. Tu još uvijek ima probijanja plafona. Grade se fabrike koje već imamo. Postoji neka težnja da svako ima sve što i onaj drugi. S tim treba prestati, jer to nanosi štetu čitavoj našoj zajednici. Mi se moramo bolje organizirati u pogledu nastupa na inostranom tržištu. Kad je riječ o tome, htio bih da pomenem da među predstavnicima naše privrede vani, ima ljudi koji jedan drugog ometaju. Ja sam se i lično u to uvjerio i moram da kažem da je to dosta sramotno. Već jednom se s tim mora prestati. Neka se naši privrednici ovdje, u zemlji, dogovaraju o istupanju na spoljnom tržištu, a ne da jedan drugom nelojalno konkurišu. Naročito je važno da se budno prate ekonomska kretanja vani, kako ne bismo dozvolili da nas izvjesne krize do kojih dolazi, na primjer, u zapadnim kapitalističkim zemljama i drugdje, povuku i pogode. A mi upravo sa tim zemljama imamo veliki dio spoljnotrgovinske razmjene.

Ja se slažem sa onim mišljenjima u diskusiji po kojima se bitka za ekonomsku stabilizaciju može dobiti samo neophodnim promjenama u strukturi privrede i uslovima privređivanja, porastom produktivnosti rada i usklađivanjem potrošnje sa mogućnostima. Mi već godinama o tome govorimo ali vam drugovi otvoreno kažem da je to jedna od najslabijih tačaka u našem privređivanju. Bez podizanja produktivnosti rada, bez veće discipline u privredi, bez bolje organizacije u samim preduzećima mi ne možemo računati na veću produktivnost rada. Neka zato borba za veću produktivnost, za bolje organizovanje privrede na samoupravnim osnovama i za veću stabilnost u našem ekonomskom razvoju uopće, bude u narednom periodu ispit akcione sposobnosti svih komunista. Na nama je da više radimo u radnim kolektivima, među proizvođačima.

Kao što se i očekivalo, ovaj Kongres je protekao u znaku naše odlučnosti da dalje jačamo samoupravljanje u svim oblastima i budemo dosljedni u primjeni političkog sistema socijalističke samoupravne demokratije. A taj sistem u cjelini funkcionisaće uspješno

samo ako sve njegove institucije kako je to i u diskusiji isticano, budu djelovale u skladu sa svojim dužnostima i ovlaštenjima. To, naravno, podrazumjeva da Savez komunista i druge organizovane socijalističke snage u potpunosti ostvaruju svoju ulogu u društvu.

Zahvaljujući takvom kursu, mi smo, ne tako davno, bili u stanju da odlučno suzbijemo poznate pokušaje uzurpacije vlasti radničke klase od strane tehno-birokratskih i nacionalističkih snaga. Na tome kursu mi moramo istrajati. Ne smijemo dozvoliti da nam se ruši ono što se krvlju sticalo u ratu, u revoluciji, i što se teškim žuljevima danas stiče.

To je i najbolji put u suprotstavljanju karijerizmu i birokratsko-liderskim ambicijama pojedinaca, koji umjesto da djeluju u odgovarajućim organima i institucijama sistema, istupaju pred javnošću mimo njih, i nastoje da joj nametnu vlastita stanovišta. Protiv toga se moramo energično boriti, jer takve tendencije prijete da se društveni i politički život monopoliše, da se principi demokratskog centralizma naruše i da se izabrana tijela zaobiđu, razumije se, sa svim štetnim posljedicama po odnose u Savezu komunista, po razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa i uspješno funkcionisanje političkog sistema socijalističke samoupravne demokratije.

U kolektivima, izabranim tijelima, treba da se u demokratskoj i konstruktivnoj atmosferi kritički preispitaju i izgrađuju zajednički stavovi. U uslovima takvog rada osigurati će se, pored ostalog, i da na sve odgovorne funkcije dolaze najsposobniji i u svakom pogledu najbolji ljudi.

Bogato iskustvo iz rada naše Partije, u pederatnom, ratnom i poslijeratnom periodu, govori o tome da smo upravo kolektivnim radom uvijek iznalazili najbolja rješenja i stalno otvarali nove vidike u razvoju naše revolucije. Tim dragocjenim iskustvom treba da se rukovode svi naši kadrovi, sada i ubuduće.

Kao što ste vidjeli, ja sam u svom referatu dosta pažnje posvetio marksističkom obrazovanju i idejno-političkom osposobljavanju komunista. To je naročito važno danas s obzirom da je između 10. i 11. kongresa u Savez komunista primljeno gotovo 700.000 mladih ljudi, punih energije i vjere u snagu Saveza komunista i potrebu da on bude sve jači i jači. Tačno je da smo u tom pogledu učinili krupan korak naprijed. Ali, moram da kažem da ja još uvijek nisam zadovoljan ni sa programima te aktivnosti, jer oni nisu kakvi bi trebalo da budu, ni sa mogućnostima jednog broja onih koji tu nastavu izvode. A mi imamo nemalo uzdignutih kadrova koji mogu biti dobri nastavnici. Cjelokupna ta aktivnost mora se organizirati solidnije i

sistematskije. Briga za kadrove, naročito mlade, za njihovo uzdizanje, bila je uvijek jedan od naših osnovnih zadataka. Neka to ubuduće bude naša još veća briga. Jer, Savez komunista mora stalno ideološki jačati da bi kao revolucionarna partija radnih masa uspješno ostvarivao svoju vodeću ulogu.

Jednom riječju, idejno osposobljavanje, njegovanje kolektivnog rada i podizanje lične i kolektivne odgovornosti — to su pitanja kojima ja pridajem izuzetnu važnost.

Odgovornost moramo zaoštriti u svim pitanjima i na svim nivoima. Mislim pri tome i na odgovornost ljudi na rukovodećim položajima, i na odgovornost komunista u organizacijama udruženog rada, u društveno-političkim zajednicama, u Socijalističkom savezu i ostalim društveno-političkim organizacijama.

Mislim na odgovornost Saveza komunista u republikama i pokrajinama za našu ukupnu politiku i izvršavanje zadataka, posebno na ekonomskom planu, koji se tiču razvoja naše socijalističke samoupravne zajednice u cjelini — čitave Jugoslavije. Mislim na našu zajedničku odgovornost za sigurnost zemlje, za uspješno suprotstavljanje svim prijetnjama njenoj slobodi, nezavisnosti i mirnom socijalističkom razvoju.

Tu je, najzad, odgovornost našeg Saveza komunista i naše zemlje pred svijetom i svim progresivnim snagama u njemu. Veliki ugled koji je stekla socijalistička, samoupravna i nesvrstana Jugoslavija iz dana u dan jača našu poziciju u međunarodnim odnosima, ali isto tako, i sve više obavezuje. Naročito u današnjoj veoma složenoj i krajnje neizvjesnoj situaciji u svijetu. Jer, kao što vidite, odnedavno probuđene nade čovječanstva da se jedanput krenulo ka miru i stabilnosti prolaze u posljednje vrijeme kroz nova iskušenja. Ponovo je došlo do zaoštavanja u svijetu. Došlo je do novih lokalnih ratova, nažalost i između nekih nesvrstanih zemalja. Mora se učiniti sve da se to u budućnosti ne događa. To je i naša ogromna dužnost.

Jugoslavija će i ubuduće, zajedno sa nesvrstanim, socijalističkim i svim drugim miroljubivim zemljama, činiti sve što može da ne dođe do najgoreg, da se uklanja nepovjerenje među zemljama i narodima koje u današnjim uslovima postaje opasnije od svih oružja, da se proces popuštanja i unapređivanja suradnje nastavi, jer druge alternative nema.

Htio bih i ovoga puta da naglasim da su Jugoslaviji njena nesvrstana pozicija i politika omogućili ravnopravnu saradnju i razvoj prijateljskih odnosa sa velikim brojem zemalja na svim stranama svijeta. Sa takvom politikom mi ćemo dosljedno nastaviti, jer je

u njoj sadržan naš dugoročni, životni interes. Time mi, jugoslovenski komunisti, dajemo i konkretan doprinos ostvarivanju velikih humanističkih ideala o prosperitetu čovječanstva i sreći čovjekovoj.

Iza takve naše politike stoje ne samo ovaj kongres i svi članovi Saveza komunista, već i čitava naša zajednica, svi naši narodi i narodnosti. Malo je zemalja koje, za svoja opredjeljenja, uživaju tako snažnu podršku ogromne većine svojih građana.

Koristim ovu priliku da izrazim zahvalnost predstavnicima drugih partija i pokreta koji su, u tako impozantnom broju, pratili rad našeg kongresa. Nadam se da su mogli osjetiti duh koji prožima naš Savez komunista i naše narode, i da su se, bar djelimično, upoznali sa dostignućima naše radničke klase i naših radnih ljudi.

Koliko sam imao mogućnosti da to pratim, stekao sam utisak da se i vani shvata značaj našeg kongresa.

Želim ovom prilikom da zahvalim predstavnicima strane štampe na realnom i istinitom prikazivanju onoga što su ovdje čuli i vidjeli. Zahvaljujem također našoj štampi, radiju i televiziji, na zalaganju da se našoj javnosti omogući što potpunije praćenje našeg rada.

Drugarice i drugovi,

Kao što sam već rekao, na ovom Kongresu snažno je došlo do izražaja jedinstvo našeg Saveza komunista. To je mene najviše impresioniralo. Svakome komunisti to mora dati još veći podstrek da čini sve i pruži sve od sebe, kako bismo još više postigli u našem radu za dobro našeg naroda, za dobro mira i napretka u svijetu. I ne smijemo gubiti iz vida da se to jedinstvo mora stalno izgrađivati i potvrđivati u novim akcijama. Mislim pri tome posebno na dalje jačanje jedinstva rukovodećih kadrova. Pred nama su zadaci koji nimalo nisu laki. Ali, ako svi — kao što dobro reče jedan delegat u svojoj diskusiji — podmetnemo leđa, mi ćemo taj teret lako iznijeti.

Ja vidim, i tome se radujem, da je ovaj Kongres po svome sastavu slika podmlađenog Saveza komunista. I to je jedna od garancija da ćemo savladati sve poteškoće i izvojevati nove pobjede.

Još u toku priprema Jedanaesti kongres je označen kao Kongres akcije. To moramo i opravdati.

Krenimo sada svi skupa u svakodnevne akcije na izvršavanje dogovorenog i usvojenog. Razumije se, zajedno sa svim radnim ljudima kojima je duboko na srcu dalje jačanje naše zajednice, ovakve kakve danas imamo — socijalističke, samoupravne i nesvrstane Jugoslavije.

Krenimo naprijed; pretvorimo naše riječi u djela. Želim vam svima, dragi moji drugovi i drugarice, mnogo uspjeha u budućem vašem radu.

Dozvolite mi drugarice i drugovi, da na kraju najsrdačnije i najtoplije zahvalim na riječima predsjedavajućeg, druga Stambolića, koje su bile meni upućene. Zahvaljujem isto tako, svima vama na osjećanjima i povjerenju koje ste mi ukazali i odlukom u Statutu koja se odnosi na mene.

Sa ovoga mjesta ja obećavam da ću učiniti sve što je u mojoj moći, fizičkoj i umnoj, da to povjerenje opravdam. Moram da kažem, da me je takvo priznanje uzбудilo i duboko dirnulo.

Jer, to je takvo priznanje da bi čovek bio sretan kad bi mogao još pedeset godina raditi. Hvala vam na tome!